

ПОХОДЖЕННЯ ТА ПОШИРЕННЯ СОЇ

Соя – це одна з сільськогосподарських культур, яка широко використовується завдяки особливому хімічному складу білка та жиру.

Точний час, коли наші предки почали вирощувати сою, невідомий, але вчені стверджують, що сталося це не менше 5-7 тис. років тому.

У Європі сою як сільськогосподарську культуру вперше представили в 1873 році під час міжнародної виставки в Австрії.

Сою культурну або щетинисту (*G. max* (L.) Merr.) відносять до родини Leguminosae Juss. (Fabaceae Lindl.), підродини Papilionaceae, роду *Glycine* L. Родову назву сої (*Glycine* L.) уперше застосував шведський натураліст Карл Лінней у 1737 р., у 1954 р. вона була закріплена Міжнародним кодексом ботанічної номенклатури (МКБН) [1]. Проте, в науковій літературі набула поширення й інша назва цього роду, запропонована вітчизняним ботаніком М. А. Максимовичем – *Glycine hispida* Max. Ця назва досить змістовна, оскільки в перекладі з грецької мови «глікос» – солодка, «гіспіда» – щетинкувата [2].

Цей рід налічує 17 видів з двох підродів: *Glycine* Wild та *Soja* (Moench) F. Y. Herm. K. До підроду *Glycine* Wild відносять 15 дикорослих багаторічних видів походженням здебільше з Австралії.

Нині сою вирощують близько 90 країн на всіх континентах у помірному, субтропічному і тропічному поясах. Найбільша площа посівів сої зосереджена у країнах з великою кількістю населення – США, Бразилії, Аргентині, Китаї, Індії, на них припадає понад 90 % валового збору насіння цієї культури [3, 4]. Історія промислового виробництва сої в Україні відносно молода. Пройшовши певний період становлення й адаптації до місцевих умов, з кінця 90-х років її вирощування в Україні почало набирати оберти, і в останні роки спостерігається чітка тенденція збільшення врожайності та площ під нею. Порівнюючи галузь виробництва сої України й інших країн, можна відзначити, що на сьогодні вона перебуває в стадії активного розвитку [5, 6, 7] і в рейтингу основних виробників сої посідає перше місце в Європі та восьме – у світі [8], потіснивши при цьому країни Європейського Союзу.

Надзвичайна важлива збалансованість високого вмісту, роблять сою чудовим заміником продуктів тваринного походження у харчуванні людини.

Соя – дуже затребуваний вид бобових, який використовують у багатьох сферах харчового та промислового виробництва. На цю продукцію є попит на ринку оптових покупців, тож фермеру є сенс працювати в напрямку виробництва сої. Зацікавленість у вирощуванні цієї культури зростає й надалі, оскільки відкриваються нові можливості для її збуту за кордон, і особливо це стосується такої країни як Китай — найбільшого імпортера сої у світі.

Соя – одна з найдавніших сільськогосподарських культур, яка використовується в харчових, технічних і медичних цілях. Соєве насіння

містить 35–52 % повноцінного за амінокислотним складом білка, 17–27 % високоякісної за жирнокислотним складом рослинної олії, 18–25 % різноманітних вуглеводів, основні вітаміни, 5 % мінеральних солей, а також специфічні біологічно активні компоненти (фосфатиди, ізофлавоноїди, сапоніни, фітати, олігосахариди), які використовуються з лікувальною метою. Зелена маса сої використовується для виготовлення силосу, сіна, сінажу, трав'яної муки, гранул, соєва солома переробляється у кормове борошно, гранули та силосується всуміші з зеленими кормами.

Використані джерела:

1. Спеціальна селекція і насінництво польових культур : навчальний посібник ; за ред. В. В. Кириченка / НААН, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. – Х., 2010. – С. 346–362.
2. Петренко Н. І. Культура сої: історія походження і поширення [Електронний ресурс] / Н. І. Петренко. – Режим доступу : <http://base.dnsgb.com.ua/INB/2007-3/07pniipp.pdf> (дата звернення: 24.04.2022).
3. Бабич А. О. Соя – стратегічна культура світового землеробства ХХІ століття / А. О. Бабич, А. Бабич-Побережна // Пропозиція. – 2006. – № 6. – С. 44–46.
4. Побережна А. А. Соя в землеробстві і економіці США / А. А. Побережна ; під ред. П. Т. Саблука. – К.: УААН, Ін-т аграрної економіки, 2000. 124 с.
5. Димов О. М. Стан і тенденції розвитку виробництва сої в ринкових умовах / О. М. Димов // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 97–102.
6. Бабич А. О. Селекція і зональне розміщення сої в Україні / А. О. Бабич, А. А. Бабич-Побережна // Збірник наукових праць СГП/ НЦНС. – Одеса, 2010. – Вип. 15 (55). – С. 25–38.
7. Тимченко В. Н. Розвиток виробництва сої в Україні і ефективне свинарство [Електронний ресурс] / В. Н. Тимченко. – Режим доступу : <http://agroua.net/animals/catalog/ag-4/a-0/info/aig-71/> (дата звернення: 24.04.2022).
8. Dai A. A global dataset of Palmer Drought Severity Index for 1870–2002: Relationship with soil moisture and effects of surface warming / A. Dai, K. E. Trenberth, T. Qian // Journal of Hydrometeorology. – 2004. – Vol. 5. – P. 113.